

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Oseriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Scrieri nefrancoate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămit.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE DI.
Pe unu an 12 fior., pe șese luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.
România și străinătate:
Pe unu 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULU XLIX.

Nr. 233.

Vineri, 17 (29) Octomvre.

1886.

Brașov, 16 Octomvre 1886.

Suntă nenumărate relele, ce ni le pricinuesc adversarii românismului pe tărâmul învățământului poporal, der multe suntă și relele, ce ni le causăm noi înșine.

Este sciută că școlile noastre românesce stau sub scutul bisericeii. Preoțimea este așadér în prima liniă chiamată a veghia asupra învățământului nostru. Acesta are partea sa avantațiosă și încâtva și desavantațiosă.

Avantagiul este, în actualele împrejurări vitrege politice, că școlile noastre stând sub conducerea constantă a preoțimei noastre, nu suntă espuse înstrăinării, cum ar fi espuse atunci, când guvernul unguresc și organele lui arăv dreptul de a se amesteca în afacerile lor interioare, de a numi învățătorii ș. a. Și așa abia ne este cu puțință a le feri de ingerințele legale și nelegale ale organelor guvernului, ce ar fi decă conducerea școlilor noastre ar fi lăsată pe mâna lor?

Momentele desavantațioase, ce rezultă din faptul, că conducerea școlilor noastre se află aproape esclusiv în mâna preoțimei, se potă resuma în următoarele: Preotul în esercitarea datoriilor, ce i le impune sântul său ministeriu, de ordinar se va îngriji mai întâiu de biserică și de ale bisericeii și numai după aceea va vedea de școlă și de ale școlii.

Din concurența între datoria către biserică și între datoria către școlă a preotului se nască fără îndoie și multe neajunsuri pentru mersul și dezvoltarea învățământului nostru.

Negreșit zace în natura lucrului ca preotul să îngrijescă mai întâiu de biserică, de unde vine, că, mai ales unde mijlocele suntă cu totul nesuficiente, școlă rămâne mai neglijată. Neajunsul acesta suntem nevoiți să-l îndurăm cu paciență în speranță, că cu timpul înmujindu-se mijlocele se vor face îmbunătățiri și pentru școlă.

Der răbdarea noastră potă fi motivată numai când preotul, cu totă bunăvoința ce-o are de-a se îngriji și de progresul și de înflorirea școlii, nu potă răsbi lipsa mijlocelor.

Atunci însă când vedem, că preoții dintr'o parte său dintr'alta, cu tôte că mijlocele nu lipsesc, nu facă nimic pentru școlă său lucră chiar în contra ei, fiă conduși de patima ambițiilor personale, său chiar de meschina poftă de câștig, cară nu se unescă nicidecum cu sânta misiune a unui păstor sufletesc, care trebuie să propage numai iubirea între frați și abnegarea de sine pentru binele obștesc, atunci, dicem, răbdarea noastră nu numai că n'ar mai avă nici unu temei, ci ar fi chiar o crimă în contra intereselor bisericeii nu mai puțină ca ale școlii române.

Din diferite părți primim plângeri despre purtarea necalificabilă a unor preoți, cară, uitându-și de tôte datoriile lor, prigonesc pe învățătorii său exploatează în folosul lor personal venitele destinate pentru școlă.

Suntă numai vre-o două săptămâni de când am publicată asemenea plângeri din comitatul Sălagiului. Aici șovinistiă poartă cu multă cutezare răboiu contra școlilor române confesiunale înființându alături cu aceste școle maghiare.

Ce-i încuragă pe adversari în urmărirea tendințelor de maghiarizare? — Unul din corespondenții noștri răspunde clar și limpede: „defectuosa stare, în care se află școlile noastre mai vartos din vina preoților, îi încuragă pe șovinisti... Suntă comune, cară oferă învățătorilor salare bune și cu tôte aceste n'au învățătorii cum se cade. Causa?—Este lăcomia de avere a preoților... Preoții adecă se înțeleg cu protopopul, cu curatorul și cu inspectorul școlii locale; jumătate din salar o iau dênșii, ér cea-

laltă jumătate o împartă la ceilalți și astfel stațiunile de învățători vacante nu se dau în concurs, ci rămân de pe unu an pe altul ca învățători interimali preoții.“

Din Munții apusenii ne vină asemenea plângeri, că învățătorul X., om harnic, care își vede de treba lui, este prigunit de cutare preot, pentru că, de învățați ce suntă amândoi, nu se potă înțelege, preotul cere pré multe dela învățător, nu se mulțumescă cu aceea ce se servescă școlii și culturei, ci mai vrea să fiă și sluga sfinției sale.

Din nenorocire suntă numai excepțiuni de care vorbim. Destul însă, că suntă asemenea casuri, cară nu suportă răbdarea nici unui om de bine, cu atât mai puțin potă fi tolerate de către autoritățile supreme școlare din Blășiu și Sibiu.

Multă rău ne facă adversarii limbei și ai culturei noastre românesce, der niciodată nu voră pută să ne strice așa de mult, câtă ne-am strica noi înșine, decă amă fi toleranți și nepăsători față cu păcatele de mörte ale celor din sânul nostru!

Alegerea principelui în Bulgaria.

Diarul guvernamental bulgar „Nesavissima Bulgaria“ din Sofia publică în numărul său dela 21 Octomvre unu important articol, care în ajunul întrunirii Sobraniei are o deosebită însemnătate. Articolul e intitulat: „Cine va fi candidatul pentru tronul princiar?“

Intre altele se dice în articol:

„Cea mai importantă cestiune pentru întregul poporul bulgar e fără îndoială cestiunea viitorului principe. Care e candidatul, pentru care va vota marea Sobranie? Nimenea nu știe, nimenea nu dice ceva despre acesta. Nici presa europeană, nici cea rusă nu spune o vorbă serioasă despre unu candidat. Pretutindenea domnesc liniște și tăcere. Numai unu lucru e cunoscut: că Rușii suntă în contra prințului Alexandru și în contra mării Sobranii. Ce însemneză tăcerea lumii europene, după ce fiăcarea știe, că ori cine s'ar alege ca principe, aprobarea lui decătră Europa e necesară? De Rusia nu mai vorbim, deoarece această monarhia nu vrea să aibă nici unu principe, ci vrea simplu să se subjugă. Nu cumva această tăcere însemneză, că Europa privește pe prințul Alexandru ca candidat? Ori doră esistă combinațiuni secrete, ce nu le potă prevedea aș nimenea?

„După cele ce scrie presa europeană, se potă conchide, că marile puteri n'au decisă nimic, nici nu s'au înțelesă asupra acestui lucru. La această conclusionă ajungem și în fața atitudinii Rusiei către Bulgaria, mai ales decă luăm în considerare cererea ei d'a se amana alegerile pentru Sobranie. De altă parte s'a observat că suflă unu nou vânt în Europa. Astfel organele lui Bismarck, cară până acum diceu că pentru prințul Alexandru nu doră nici unu răboiu cu Rusia, se folosescă acum de unu tonu mai aspru referitor la atitudinea generalului Kaulbars în Bulgaria. Chiar organul lui Bismarck e forte supărat, că prințul Alexandru a renunțat la tron. Acestă împrejurare, pusă în legătură cu călătoria ministrului englez Lord Churchill la Berlin de o parte, cu vorbirea de deunăci a ministrului președinte unguresc Tisza de altă parte, ne face să presupunem că continentul ascurde ceva nou, ceva serios, care va surprinde într'o bună diminiță întreaga lume. De o cam dată Sobranie s'a convocată deja ca să alegă pe principele și acesta va trebui să se facă în curând. Der pe cine să alegă și cum să procedă? Mulți politici răspund: Marea Sobranie va alege pe candidatul Rusiei și apoi se va disolva. Răspunsul e în aparență forte simplu, der în realitate forte complicat. Înainte de tôte scim, că Rusia a declarat oficial ca nelegale alegerile pentru marea Sobranie, din care causă nu potă presenta nici unu candidat unei Sobranii, pe care ea o consideră de nelegală și incompetentă d'a alege unu principe bulgar. În urma acestei împrejurări, Sobranie stă înaintea alternativei: ori să alegă unu principe în

contra voinței Rusiei, ori să se amane pe timp nehotărât, adecă până când îi va plăce Rusiei. O cale mijlocie cel puțin acum nu se potă prevedea. Ce decisiune va lua așadér Sobranie? Ca să amane sesiunea pe timp nehotărât, nu potă și nu e iertat să facă marea Sobranie, deoarece o decisiune de felul acesta nu numai ar fi o blamare pentru actuala regență și guvern, ci cu acesta s'ar deschide și unu câmp întins pentru agitațiunea rusă, care s'ar pută termina cu unu răboiu civil.

Asta nu o potă dori nici unu Bulgar cinstit și cu minte. Rămâne așadér prima cale deschisă, adecă a alege unu principe contra voinței Rusiei. Se înțelege de sine, că înainte de alegerea prințului regență și guvernul trebuie să 'ntrebunțeze tôte mijlocele ce i stau la dispozițiune, spre a îndupleca pe Rusia să recunoscă legalitatea Sobraniei. Pe cine așa deră are să alegă principe în casul acesta Sobranie? Răspundem hotărât și scurt: pe nimenea altul, decătră pe prințul Alexandru de Battenberg, și anume pe temeiul următoarelor considerațiuni: 1. Prin re alegerea prințului Alexandru amă arăta încă odată lumii, câtă de multă prețuim independența noastră și că nu dorim și nu suferimă nici o epitropie streină, 2. această re alegere, chiar și în casul d'a nu se putea realiza, e de natură d'a face pe noul principe, ce s'ar alege eventual, să înțelegă, că nu va putea governa Bulgaria, fără să calce pe urmele prințului Alexandru; 3. re alegerea, în casul când din nou ar rămâne vacant tronul nostru, ar da prințului Alexandru dreptul unui pretendent legal. Afară de aceste trei motive principale mai suntă și altele câteva, cară întăresc vederile noastre în privința re alegerei prințului Alexandru, der care socotim că acum nu e timpul să le discutăm.

„Pote că se va pune întrebarea: „Bine, der deoarece Rusia e în contra prințului Alexandru și aprobarea acestei monarhii după tractatul din Berlin e necesară, ce va fi atunci? Atunci, vomă răspunde, mai rămân două căi: său o uniune personală cu unul din celelalte state balcanice, său proclamarea republicei bulgare. Amândouă aceste căi suntă pentru noi mai corespunzătoare scopului, mai avantațioase și mai folositoare decătră alegerea unui candidat rus, care ar veni aci, ca să pregătescă Bulgaria pentru o tineră și nouă viață de stat, precum i-a plăcut generalului Kaulbars să se exprime în cunoscuta sa circulară.

»Rusia să nu uite, că noi trăim în peninsula balcanică și cu totă slăbiciunea și numărul nostru mic suntem în stare să i pregătimă neplăceri... Incă nu ne-am gândit serios la o iluminățiune în Macedonia.

Serbarea dela Curtea de Argeșiu.

(Urmare și fine.)

Discursul d-lui Dimitrie Sturdza.

Dimitrie Sturdza, ministrul cultelor și instrucțiunii publice, adresă Maiestăților Loră următorul cuvânt:

Sire! Dornă! Cu toții suntemă adunați în jurul Maiestăților Vostre pentru o serbare măreță. Nu e numai veselia și bucuria, care face să salte inimile noastre, evlavie și credința în înaltă și le purifică. Unu mare fapt s'a îndeplinită astăzi. Celu mai măreț locaș Dumneșcesc al Regatului s'a redeschis credincioșilor creștini, din temelie reînviat, înfrumșețat și împodobit; așa se și cădea să fiă în timpurile acestei gloriose Domnii, când redeșteptați, Români, încurajați și împinși de vocea puternică și pătrunzătoare a Maiestăților Vostre, s'au pusă cu ardere și cu dor mare la întărirea și mărirea patriei. A fostă predestinată acestu edificiu de către atotputernicul Dumneșcu ca el să stea ca unu semn vecinic al celor petrecute.

Cu greu și cu durere elu a fost clădit, precum ne-o spună numărösele și inimösele lui inscripțiuni. Cu greu și cu durere, precum a fostă fondat și Statul românesc, ca și acesta elu nu a fost crutat de crucișimea timpurilor, ca și acesta elu a fostă hantuit de inamic, ca și acesta elu era aproape de peire, der ca și acesta elu se înaltă astăzi spre mirarea celor

din afară și spre întărirea noastră celor din națu, fără sămănă mai splendidă și mai luminosă decât în trecut. Strinsă legată i-a fost totdeauna sârtea de sârtea regatului. Fericitul întru pomenire primul ctitor a așezat în fața bisericii patru plăci de piatră, a căroră inscripțiunii trebuiau să dea cunoștință despre dânsa și despre țără; două din aceste plăci le-au umplut Neago cu un rost, care ese din fundul unei inimă pârșute de religiositate, pe a treia s'a vecinică numele Șerbanu Cantacuzino, a patra placă a rămasă aproape patru secole mută, așteptând să vorbescă și ea; astăzi ea poartă următoarea scrisoare:

„Noi, Carolu I, cu mila lui Dumnezeu și prin voința națională Rege alu României, vădându această sfântă biserică, care a fost prada focurilor, a cutremurilor și a vrășmășilor, lăsată în părăsire, unitu-Ne-am gândul cu voința celor mai dinainte ctitori, Io Neago Basarabu Voevodă și Io Radul Basarabu Voevodă și am hotărât în anul dela Christos 1875, alu Domniei mele alu decelea, a o scăpa de nimicire. În dece ani de muncă obosită, care n'a încetată nici în timpul marelui răboiu pentru neatârșare, am reclădită această falnică, luminosă și minunată zidire cu ajutorul țerei întregi, după planurile și documentele ctitorești, cu materialul vechiu și cu cel nou, scose din piatră dela Albeștii Câmpu-Lungului, și s'a săvârșit în anul mântuirii 1885, alu Domniei Mele alu două-decelea, alu regatului Meu alu cincelea, spre vecinică amintire a faptelor, cari au ridicat regatul României la mărire și întru pomenirea Mea, a iubitei Mele soții Elisabeta Regina și a urmașilor nostri precum și a Mitropolitului Primat Calinic Miclescu, a episcopului de Argeș Gheade, a președintelui consiliului Meu de miniștri Ion Brătianu, a arhitectului Andrei Lecomte de Nouy și a întregului popor alu acestei țări. Binecuvinteză din cer, Părinte sfinte, acestu sfântu iocășu alu Tău și-lu păstrăză din nemu în nemu ca un neprețuit odoră aminindă țăle grele și timpurile de mărire prin cari au străbătut virtutea și voinicia Românilor, sprtinindu-se pe stâncă credinței cătră Dumnezeu, cătră patriă și cătră Rege:“

Așa este! putemă țice că Dumnezeu a răvârșit binecuvântarea sa asupra acestui pământ și asupra acestui popor, căci după multe și nenumărate suferințe, le-a dăruit în sfârșit cărmăciu însuflețit de iubire și răvnă Dumneșească, țera scie acăsta dela o margine a ei până la cealaltă; ea scie că Voi, cari stați în fruntea ei sunteți ca doi luceafări strălucitori, spre care ochii nostri se pot uita cu iubire, cu respect, cu încredere și cu credință.

Ai înălțat, Sire, poporul român în ochii săi proprii și în ochii lumii; uitasemă să ne jertimă viețele pentru patriă pe care o iubeamă din adâncul sufletelor noastre și ne ai condusă unde era victoria mai grea de căpătată, ca astfel să datorimă ceea ce am devenit, unu Regat respectat, plin de viață și de putere numai nouă înșine, Regelui nostru și lui Dumnezeu. Nimic nu ai cruțat pentru a întări acăsta țără și ai pus o rară înțelepciune și mari silințe ca să înalți totu mai susă nemul românesc, sădită aci de cel mai puternic popor alu lumii vechi, de cel mai mare împărat alu lumii antice. Dinpreună cu regatul ai ridicat, Sire, și biserica strămoșească și ai așezat o pe baze canonice, făcendă ca autocefalia ei să fiă recunoscută de întreaga creștinătate; astfel i-ai redat vechiul ei prestigiu. Ca semn palpabil alu acestui așezământ, prin voința și impulsunea Maiestății Văstre, țera a reclădit sfinte biserici cădate în ruină, între cari acăsta, a episcopiei de Argeș, e cea mai însemnată. Înainte de trei decenii, reedificarea acestui edificiu ar fi fost o imposibilitate, nu s'ar fi găsit mijloce materiale pentru o lucrare atât de mare și întreprinderea ar fi fost

considerată ca o îndrăsnelă pe care nimeni nu ar fi fost în stare a o duce la capăt; acum, în dece ani, sub puternicul îndemn al Maiestății Văstre și sub direcțiunea unui nou meșter Manole, s'a ridicat minunat dinaintea ochilor nostri acestu giuvaer alu credinței în Dumnezeu și alu iubirei de patriă, dotat cu vestminte și odore sfinte, între cari posteritatea ca și noi va admira evangelia lucrată cu atâta pietate și măestria de fala femeilor române, de Regina Elisaveta. Astfel numele Vostru, Sire, a devenit pentru Români unu talisman, care duce din isbândă în isbândă, er în viitor, elu va fi iubit și adorat de urmașii nostri ca numele acelu mare Rege, care a fondat puternicul regat român.

Depuind la picioarele Maiestății Văstre din partea țerei întregi aceste simțăminte de recunoștință întru acestu moment solemn și sfânt, îndeplinesc o datorie a tuturor. Să trăiți mulți ani spre binele, spre întărirea, spre fericirea Regatului Românesc. Să trăieșcă Maiestățile Lor! Să trăieșcă dinastia Românească! Să trăieșcă România!

SCRILE ȚILEI.

Cu privire la scirea, că între Austro-Ungaria și România se va încheia o convenție vamală provizoriă pe baza tractatului româno-elvețian, ca în timpul aceste să se tracteze pentru încheierea unei convenții definitive, află „Bud. Korr.“ că, decă guvernul român ar face o propunere în acăsta privință, se'nțelege de sine, că propunerea s'ar primi cu prevenire din partea guvernului unguresc, numai cătu propunerea ar trebui să pornescă dela principiul națiunei celei mai favorisate, fără nici o condițiune.

—x—

Cu privire la administrațiunea statului aflăm unu articol în „Ellenzék“, în care se vorbesce de bețiile și purtarea bătătoare la ochi a oficialilor dela perceptoratul de dare din Reghinul săsesc, în oficiu neglijenți, foi întregi de ale protocoalelor consemnărilor de pământ sunt rupte, er directoratul financiar din Clușiu numai acum, după unu an de țile, a descoperit marea defraudare ce s'a făcută la acelu perceptorat. Pentru providențială eră a lui Tisza — țice autorul articolului — foarte potrivit este proverbul: „dela cap se impute pescele.“ Judecătorii defraudatori, deputați dietali sinucii pentru rățăcirile lor, căpitanii orășenesci de ai poliției cu caracter dubios, — acestea probază — lăsându vėrgi negre pe fruntea noastră — adevărul proverbului de mai sus, er timpurile viitoare își vor avē scrisă în paginile istoriei epoca acăsta ca o epocă a miseriei, o sinuciderei și ruinărei morale a națiunei unguresci.

—x—

Din Bacica se scrie cătră „Pester Lloyd“, că siguranța publică lasă multu de dorit. De când au scăpat din arestul tribunalului din Zombor vr'o doisprezece arestanți, furturile prin spargere, atacurile poștei, omorurile și atentatele de jafuri sunt la ordinea țilei. O bandă de vr'o 9 indiviți ține întregul comitat în iritațiune. Furturile de cai sunt așa de numeroșe, încat se privesc ca lucruri de tôte țilele. Dér a duce turme întregi de oi, cu căne și cu măgaru cu totu, e o prestațiune unică în felul ei. Și cu tôte astea nici unu vagabund nu se prinde și nu se pedepsește. Gendarmeria e neputinciosă și nendestulit și poliția locală se'mpacă cu tôte. — Cum e neputinciosă gendarmeria? Nu'i destul de tare când opresce convoiurile din cauza

unei panclice? Se cere prea multu, ca să prindă și pe hoți!

—x—

Ni se scrie din Reghinul săsesc: „D-lu Georgiu Maior, învățător la școla română din Reghinul săsesc, pentru zelul său ce-lu mare ce-lu desfășură în propunerea limbei maghiare în școla română, se premiează de vr'o trei ani încôce de cătră ministeru cu căte 15—25 fl. pe an. Firesce acăsta se întâmplă la rugarea d-sale si'i se conferesce ca fiind „patriot bun“. — Unu Român. — Adevărat e d-le învățător?”

—x—

În Podșavos, unu sat aproape de Csacza, executorul Iosef Kuliffay a fost rănit de mörte de unu țeran, a căru avere voia să i-o sevestreze. Pe când Kuliffay scria lucrurile din casă, țeranul îi străpuse peptul cu unu cuțit de bucătăria. Țeranul e arestat.

—x—

Poliția din Peșta cercetă să afle, decă nu cumva există și acolo o bandă de anarhiști, care stă în legătură cu cei din Viena și decă nu cumva se plănuiă și în capitala Ungariei atentate ca cele ce aveau să se comită în Viena. În acestu scop a plecat în capitala Austriei unu funcționar polițienesc din Peșta.

—x—

Am comunicat scirea despre incidentul dintre unu oficer superior de geniu și între căpitanul orășenesc din Cașovia. Foia ungurescă, care comunică scirea, esagerasă, ca de obicei, cum fac foile unguresci, când scrisese că oficerul a insultat Ungaria. Inșuș căpitanul orășenesc Lockhorn țice în acusa sa, că oficerul, colonelul Heinrich Rittner, șeful corpului de geniu în corpul VI de armată, l'a făcut numai pe el moșic, fiindcă, fiind ocupat, n'a rezolvat imediată afacerea pentru care venise oficerul. Căpitanul orășenesc cere satisfacțiune. Se țice că colonelul va cere să fiă transferat.

—x—

Conventul reformat unguresc din Papa a votat 12,000 fl. pentru anul acesta, cu care să se sprijine misiunile din străinătate.

—x—

În ședința dela 25 Octomvre a academiiei unguresci Hunfalvy a raportat despre cursul și pertractările congresului orientalist din Viena. — A spus Hunsdorfer ce-a pătit?

—x—

Faimle sinistre, ce s'au împrăștiat er în Brașov despre starea sănătății regelui Carol alu României, sunt false. Nu putemă sci ce interesu au putut avea cari le-au scornit.

—x—

Reuniunea ungurescă din locu va serba în sera țilei de 31 Octomvre săntirea stégului său în sala hotelului N. 1., cu care ocaziune se va arangia și unu concert imprevizat cu petrecere de danț. La concertu se plătesce intrarea cu 1 fl. de persoană, er de familiă 2 fl. v. a.

—x—

Ministerul de răboiu român va trimite atașat militar pe lângă tôte legațiunile române din străinătate. Acești atașat vor fi aleși dintre căpitanii de stat-major, țice „Răboiul.“

—x—

D. I. Carajani, profesor la Universitatea din Iași și membru alu academiiei române, va publica în curend o scriere importantă, intitulată: „Studii istorice asupra Românilor din peninsula balcanică.“

—x—

FOILETONU.

Achizițiuni coloniale ale puterilor europene.

(Studiu geografic-politic)

de

W. Hausmann.

Este pe deplin cunoscut, că chiar în timpurile cele mai vechi guvernele, cari dispuneau de o flotă mai mare și de o armată continentală mai considerabilă căutau cu plăcere a-și întinde sfera puterii lor peste frontierele adevăratei lor patrii și întemeiau colonii în țări străine, dela cari colonii apoi țera-mamă spera multe folose.

Astfel s'au născut Roma și Cartaginea, coloniile Grecilor și ale Fenicienilor. A întinde relațiunile comerciale, a atrage la sine avuțiile și comorile țerilor străine a fost totdeauna și pretutindenea scopul principal, a spori puterea armată proprie prin contingentul din colonii a fost mai totdeauna unu scop secundar.

Aceeași procedură, ce se observa odinoră—înainte cu vr'o 2000—3000 de ani—vedemă că este urmată și în ția de astăzi preste totu locul. Numai cătu nisuițele de colonizațiune ale puterilor maritime de astăzi au luat o proporțiune gigantică prin întinderea mai mare a orizontului de vedere, prin cunoștința mai înaltă a tu-

turor legilor naturii și prin giganticele mijloce de comunicațiune. Relațiunile comerciale, cari astăzi se cultivă cu multă trudă, nu sunt pur și simplu pacnice, ci ele au mai ales scopul eminentu politic, scopul de a ridica și de a întări puterea politică a statelor concurente.

În arta acăsta și în acăsta desteritate stă astăzi mai pre sus de tôte Anglia, domnițora mărilor.

Cu consecință de feru urmărire și urmăresc bărbaii de stat ai țisei puteri ținta, de a asigura preponderanța acesteia în tôte continentele, luând în posesiune puncte, cari domină lumea. La acăsta are seminiția anglosacșonă fericita calitate, ca țera descoperită seu aflată de corăbierii săi se și-o supună mai întâi pentru durată prin colonii stabile și tari, — tocmai contrarul dela alte popore, cari nu sciu să și asigure și să și țină ori stăpănescă țera căștigată.

Astfel a succesu Englesilor, ca să strimtoze și să dea afară pe Francesii din Canada. Totu așa perdură Olandesii Caponia (Capland). La dominantul vėrfu sudic alu Peninsulei Iberice se înalță fortăreța de stânci, Gibraltarul, care fortăreță nu pôte fi luată cu puterea și care pôte pentru totdeauna va rămâne în ghiarele leului britanic spre cel mai mare necaz alu Spaniolilor.

În complexul celu enorm de țeri, care-lu cuprindemă sub numirea: India anterioară și posterioară, alun-

gară Englesii cu șirăta calculațiune pe principii indigeni unul după altul de pe tronurile lor. Deposedăților despoți le dau bani cu prisos, ca să și petrecă timpul cu haremurile lor într-o viață sibirică plină de visuri dulci. Inșe puterea zace în mânilor puținilor Europeni, cari acuma domnesc peste o populațiune de 300,000,000 necondiționat. Și cam de vr'o 10—12 ani este regina Angliei, Victoria, totdeodată și împărătesă a Indiilor.

Cea mai mare parte din America de nord încă a fost colonie engleză până la anul 1770, care colonie era guvernată direct din Londra. Politica neînțeleptă a guvernului din Londra aduse lucrurile acolo, că aceste teritorii nemărginite cu a lor populațiune inteligentă de același nem se revoltară și în urma unui răboiu sângeros se rupseră cu desăvârșire de țera-mamă, perdându-se astfel pentru dânsa. Și astăzi superbul Albion nu se mai află față în față cu colonii fără putere, ci deja falfăie peste continentul Americii nordice dela unu ocean până la celălalt puternicul stindard alu Statelor unite, a căror putere maritimă este în timpul de față aproape egală cu cea engleză.

Dér împărțirea pământului nu s'a terminat încă. Nouș teritorii se ridică pe semiglobul meridional. Acolo este situată ținera Australia (Oceania), cu marile insule învecinate, Tasmania și Selandă nouă, cari întrec cu mărimea multe regate europene. Totu acestu teritoriu,

Trupa teatrală germană va juca astă-seră Joi „Daniela”, dramă în 4 părți de Philippi.

Miseria învățătorilor ungurești.

Amu arătat la diverse ocazii cât de desperată este situațiunea învățătorilor ungurești, mai virtuos a celor din Sécuime. Amu reprodușu lamentările lor și pe basa unor date publicate de ei înșiși amu constatat, că sunt peritori de fôme, din cauză că statul nu este în stare a-le plăti salariile la timp, ba cei mai mulți nu și-au primit nici până astăzi decât abia a treia parte, ori în casu mai favorabilu abia jumătate din plata de pe anul școlară trecut. Acum cetim în „Ellenzék” unu articolu, prin care se reportază despre starea învățătorilor ungurești din comitatul Mureș-Turda.

„Dacă cineva călătorește pe drumul de țără dela Mureș-Oșorheiu spre Riciul de Câmpia, ție autorul articolului, va pute afla pe învățătorii populari — eroii d-lui Trefort — cum împrăștiă pe drumu petritele, cum cară prismele de petriș și cântă cântecul, alu căruia refrenu este: „*quam diu odere*”... Dacă însu d. Trefort, din cauza lipsei de timp și estra-ordinara sa ocupațiune, nu pôte să se convingă personalu despre cele țise, autorul articolului îl îndrumă la conscrierile lunare de absenții scolastice, în cari va pute afla și observațiun de soiulu acesta: „*în primele două săptămâni ale lunei lui Octomvre nu s'a ținutu prelegere, din cauză că învățătorul a fostu dusu la căratu de prisme*”.

La prima vedere omulu i se pare acêta unu regresu, dăr regresulu acesta este numai aparentu. De aceea nici autorul articolului din êstu punctu de vedere nu-i face imputări d-lui Trefort, pentru că, dacă învățătorii în locu de a sta în aerulu închis alu școlii, se restă în sinulu liberu alu naturei, lucrându și făcându prisme pe drumul de țără, prin acêta ei își recrează și își întărescu puterile spirituale și astfelu reîntorcându-se la postul lor de învățatoru promitu unu sporu cu atât mai mare. Apoi și învățătorul este omu; dacă i s'a luat dreptulu de a figura ca membru în comisiunea comitatensă, trebuie să aibă celu puțin dreptulu de a lucra la drumu, căci dacă școla este a statului, și drumulu este alu statului, și prin urmare aceste două acțiuni nu sunt incompatibile una cu alta.

Mai rea este însu presiunea ce se face din partea țispanilor asupra libertății convingerii bieților învățătoru, căci țispanii îi învătă *mores* nu numai pe învățătoru, ci și pe popu, când este vorba de alegerea deputărilor dietali. În cerculu Akosfalva totu omulu trebuie să fiă opoziționalu, pentru că acolo și țispanulu cu viceșpanulu sunt opoziționali; în cerculu din spre Câmpia a Mureș-Oșorheului sunt toți guvernamentali, căci și țispanulu cu viceșpanulu sunt guvernamentali. Dacă însu consciința unor preoți și învățătoru nu s'a pututu largi așa de tare ca să pôtă încăpe în ea convingerea țispanului, ci au urmatu de capulu lor convingerea propriă, — eti prisme pe grumații lor! Copii umblă cu gâsele, învățătorulu la prisme, școla stă închisă, — eti civilizația ungurească!

Și Kulturgyleturile? Frigă-se bieții învățătoru de sete și scofălescă-se de fôme, banchetele kulturgyletiste să trăiască!

Ultime sciri.

Rusciucă, 26 Octomvre. Prefectulu din Rusciucă a primitu din partea consulului Rusiei o

comunicațiune a unei depeși adresate de generalulu Kaulbars consulilor ruși din Bulgaria. În acêta depeșă generalulu declară din nou că *Rusia consideră ca nulă adunarea dela Tîrnova și că ori-care ar fi hotărîrea luată, fiă asupra alegerii unui prințu, alu căruu nume ar putea fi agreatu de Rusia, fiă asupra deputățiunii ce se va trimite țarului, acêta hotărîre nu va fi luată în considerațiune*.

Cu tôte astea circulă șgomotulu printre Bulgari, că misiunea lui Gadban Effendi pôte aduce o apropiere. Pentru a da timpu sfortărilor împăciuitoare de a se produce, precum și pentru rațiunea materială de amenajamentu, căci localulu adunării nu e încă gata, e probabilu că deschiderea oficială va fi întârziată cu câte-va țile. Mai multu încă, verificarea puterilor cere dela 8 până la 10 țile.

Vē semnalezu tendințe împăciuitoare din partea Bulgariei, cu tôte că pară a nu fi primite în modu favorabilu din partea Rusiei, după declarațiunea de mai susu a generalului Kaulbars. Nimicu n'a transpiratu încă asupra intențiunilor ce va manifesta guvernulu când va fi în fața adunării. Cele mai diverse proiecte continuă a fi atribuite guvernului, atât în privința propunerilor relative la alegerea prințului de Battenberg, câtu și în privința alegerii cutărui seu cutărui prințu alu căruu nume ar fi cu totul plăcutu Rusiei. Dăr se crede mai bine, că adunarea va fi prorogată seu amânată, fără rezultatu privitoru la alegerea prințului, după ce-și va arăta numai încrederea în regență, seu va confirma puterile sale.

Scirea despre trimiterea unor cuirasate rusești înainte Varnei a fostu basată pe temerile exprimate la Petersburgu de generalulu Kaulbars în privința siguranței consulului rusu la Varna. Ordinea nefiindu nici decum turburată în acêstu orașu, prezența forțelor rusești în acêstu orașu, ar părea puțin legitimă în ochii Bulgarilor; dăr, dacă faptul s'ar produce, se crede că ar fi presintatu în acêstu sensu de guvernulu rusu, care ar putea spera, că o astfelu de manifestare ar produce unu efectu moralu considerabilu, din punctulu de vedere politicu, în Bulgaria.

Instrucțiunile trimise din Petersburgu agenților ruși din Bulgaria nu dau pe față, că o ocupațiune se fiă scopulu imediatu ce caută guvernulu rusu să atingă. Rusia se întemeiază pe diviziunea partidelor și pe încurcăturile financiare și economice pentru a face cu neputință în scurtu timpu situațiunea regenței; dăr acêta manifestă o mare energiă, pentru a face față marilor dificultăți ale națiunii.

Petersburgu, 26 Octomvre. Ordinulu de țî adresatu armatei și flotei țice că monumentulu ridicatu în memoria campaniei din Balcani va aminti în totdeuna abnegațiunea și eroismulu luptătorilor, cari cu ajutorulu Domnului au acoperitu drapelulu ruseșu cu o nouă gloriă. Țarul exprimă încrederea sa în fidelitatea neclintită a armatei și a flotei, cărora le mulțumesc pentru serviciile eminente ce au adus tronulu și patriei. Elu și exprimă convingerea, că în tôte încercările la cari prevedința, la cari ar supune

Rusia, armata și flota vor rămânea la înălțimea eroismului și gloriei predecessorilor sei.

Petersburgu, 26 Octomvre. „*Novoje Wremja*” spune, că dacă Sobrania ar readege pe prințulu de Battenberg, puterile aru consideră acêtu actă ca îndestulătoru pentru a motiva o ocupațiune rusească.

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

Tîrnova, 28 Octomvre. — **Se adevăreșe sosirea în Varna a unei fregate rusești, cu 150 de ômeni. O a doua corabiă de resboiu se așteptă.**

O notă a generalului Kaulbars comunică, că comdamnarea oficerilor compromiși ar fi o provocare a Rusiei, care ar trebui să păsescă la cele mai extreme măsuri.

LOMPALANCA, 28 Octomvre. — **S'a răspânditu șgomotulu, că comandantulu Lompalaneei a fostu arestatu pentru urđirea unui complotu contra regenței.**

DIVERSE.

Logodnă. — d-lu *Sergiu Medeanu* și d-șora *Elena Tîpeiu* din Sebeșulu săsescu, incredințați.

Foculu în mănăstire. — Amorul este unu focu care consumă; tocmai acêstu focu a izbucnit într'o mănăstire. Aceste feluri de incendiuri sunt mai dese decât s'ar pute crede. Anulu trecut unu asemenea focu s'a întemplat la Livorno într'o mănăstire, care se chiamă „*Grație lui Dumneșu*.” Autoritatea interveni și închise acêta casă veselă, întelnire a libertinilor de totu felulu. De astădată foculu a izbucnit pe marginea golului dela Genua, în mănăstirea dela Oneglia, eparchia Porto-Maurizio, mănăstire, care pörtă numele de „*Institutulu Misericordiei*.” În mănăstire se afla unu pensionat de fete, și familiile cele bune din Liguria seu din alte provincii își trimeteau copilele. Directorea acestei case, o jună și frumoșă fată din orașulu floriloru, adică din Florența, purta numele de „*sora Iosefina*.” Temperamentul ei nu era făcutu pentru trista viață a mănăstirii; ea este o jună fată, căreia îi plăcea viața, astfel că în curându totă lumea încep să se ocupe de ceea ce se petrecea în mănăstire. Afacerea veni până la urechile procurorului regal, care trimise la fața locului pe unu judecătoru informatoru însoțitu de mai mulți carabinieri. Dăr intrându în mănăstirea Misericordiei o găsi de jumătate golă și cu totul jăfuită. Superiora, alte surori și fetele din pensionu fugiseră, însoțite de tinerii preoți și sfinții duhovnici, avendu prevederea d'a lua casa cu banu, o parte din mobile, între cari și unu claviru, precum și vinurile din pivniță. Episcopulu eparchiei a dată o episcopală ingrozitoare în contra fugarilor; autoritatea s'a mărginitu la unu mandat de aducere adrasatu autorităților franceze, cari pare că au arestatu pe toți fugarii în partea dela Var. Mandatul țice: „*Escitațiune la corupțiune, hoția, bancrută frauduloșă*,” căci mănăstirea a fostu declarată în stare de falimentu.

Numere singurate din „*Gazeta Transilvaniei*” a 5 cr. se potu cumpăra în totungeria lui I. GROSS, și în librăria d-lui Nicolae I. Ciurcu.

Editoru: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabilu Dr. Aurel Mureșianu

de sine se înțelege, a fostu luat în posesiune de Anglia numai decătu. Erăși se arăta dibăcia Englesilor de a asimila țerile câștigate, și tôte au deja tipu englesescu. Coloniile de criminaliști dela începutu făcură în curându locu la coloniști mai bun și în cele din urmă dispărură cu totul. Deja se ridică orașe cu cele mai escelente porturi de mare, cari pörtă cunoscutele nume: *Sidney, Melbourne, Perth, Albany, Nelson* și *Wellington* și în privința eleganței și a confortului nu sunt cu multu mai pre josu decâtu nici una din cetățile europene.

Însu elementulu pre puternicu englescu i se opun în timpul celu mai nou — după cum vomu arăta mai târziu — tocmai în aceste zone concurenți, cari încă desvöltă putere espansivă destul de mare și nu se lasă, ca să fiă înlăturați așa lesne, bunăoră ca odinioră Olandesii.

Puține petece de pământu suntu afară de Europa, unde se nu dămă ică colea peste Englesi, — peste posesiuni englese, și fiă posesiunea în comparațiune câtu de mică, ea totuși are valorea și însemnătatea ei.

Chiaru așa numitele *Streit settlements* — colonii de drumuri numite — suntu adeseori în pozițiune escelentă și de mare însemnătate mercantilă, ca s. e. *Sinjur* la vârful sudicu alu peninsulei *Malaca*, care totu mereu va dobîndi în importanță, cu câtu graviteză mai multă comunicațiunea lumii spre Archipelagulu indicu. Cumcă

Anglia nu desprețuesce nici achizițiun de țeri situate aproape de continentulu europen, vedemă esemplulu cu Ciprulu. Cătu osteneță, câte promisiuni de ale diplomaților și reșe a costat pôte pe Anglia, până ce înalta Pörtă s'a învoitu la concesiunea țisei insule.

Ca putere colonială de rangulu alu doilea putemă înșira aci pe Francia. Chiaru în timpul imperiului a avut acêstu stat pre multu de lucru cu afacerile interne, decâtu ca să pôtă cugeta seriosu la achizițiun de țeri afară din Europa. Statulu de astăzi din America numitu Luisiana l'a vëndutu Napoleonu I Statelor-unite. Napoleonu III încă a voițu să-și întărescă numai puterea din Europa și avea puțină aplicare de a face achizițiun maru în țeri străine. Numai Caiena (Cayenna) pe țermurile Americi meridionale părea că o prețuesce elu forte tare, ori câtu de puțin folosu aducea materii sale acêta coloniă, deorece elu avea mare lipsă de Caiene ca locu de deportațiune, pentru a pune la locu siguru pe numeroși malcontenti din Francia continentală. Caiena, ca locu de deportațiune seu esiliu, se numesc din cauza climatei sale celei producătoare de friguri, fiindu caldă tare și umedă, nu fără dreptu *ghilotina uscată*.

În timpul mai nou s'a întocmitu *Noua Caledonia* ca locu de esiliu pentru criminaliștii franceși. Cumcă tocmai din acêta insulă depărtată potu și au pututu chiar să fugă deprotații, a doveditu timpul din urmă în de ajunsu.

O coloniă mai vechiă este Algeria, unde Francesii și obiceiurile franceze, viața francesă într'adevăr au prinsu rădăcină adânci. De altfel a costat multu sânge câștigarea acestei țeri, seu mai bine a acestor teritorii călduroșe pe țermurile nordicu alu Africii, care țermure adeseori e puțin roditoru; și cu totă estinderea cea mare a coloniei, folosulu pentru Francia este forte micu. O putere însemnată militară trebuie să stea totdeuna în Algeria, pentru ca să apere pe pacinicii coloniști și să țină pe Arabi în frâu.

Republica francesă actuală pare că voescă să repare ceea ce a negleat imperiulu și regatul și caută, precum se pare, a aneșca cu orice prețu teritorii mari. După o îndelungată și sângeră luptă i-a succedut republicei a cuceri în Asia orientală, în Tonchinu, unu teritoriu de o valoare dubioșă. Este mare indoelă, dacă acêta coloniă va aduce odinioșă materii sale vre-unu folos, fiindcă coloniștii pacinici numai cu greu voru căpeta vreodată plăcere de a se stabili așa departe de patria cea vechiă. Pe lângă acêta suntu condițiunile naturale forte nefavorabile. Clima cea călduroșă și umedă pe șesurile riurilor de totu nesănătoșă nu permite europenului lucruri grele încordătoare. Agricultura în sensulu nostru, — după modul europen — nici că se pôte cugeta.

(Va urma.)

Cursul la Bursa de Viena

din 27 Octombrie st. n. 1886.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Rentă de aur, Rentă de hârtie) and Price/Value.

Bursa de București.

Cota oficială dela 13 Octombrie st. v. 1886.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Renta română, Banca națională) and Price/Value.

Cursulu pieței Brașov

din 27 Octombrie st. n. 1886

Table with 2 columns: Item description (e.g., Bancnote românești, Argint românesc) and Price/Value.

Se caută

Unu măestru lemnarū căruțașū!

Voescū sē cedezū gratis patru pogōne de pāmēntū cultivabilū și lemne pentru construitū locuința

Unui maestru lemnarū căruțașū.

Asemenea mai cedezū gratis lemnăria de lucru din pădurea mea pentru facerea căruțelorū în timpū de doi ani...

Pāmēntulū ilū cedezū pentru veciā.

A se adresa la P. N. Slăvescu în comuna Cepari Bărasești, plasa Oltū-Topologū, județulū Argeșū, séu în comuna Șuici, plaiulū Loviștei, județulū Argeșū, în Romānia, séu sub adresa:

N. Slăvescu,

judecătorū la tribunalulū Hfov. în București.

1-3

Tarifa anunțurilor și inserțiunilor.

Anunțuri în pagina a IV-a linia de 30 litere garmond fl. — cr. 6. Pentru inserțiuni și reclame pagina a III linia à fl. — cr 10.

Pentru repețiri se acōrdă următoarele rabate:

Table showing repetition rates: Pentru repețiri de 3-4 orī (10%), 5-8 (15%), 9-11 (20%), 12-15 (30%), 16-20 (40%), Dela 20 de repețiri în sus (50%).

Pentru anunțuri ce se publică pe mai multe luni se facū învoiri și reduceri și peste cele însemnate mai susū.

Avisū d-lorū abonați!

Rugāmū pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei sē binevoiască a scrie pe cuponulū mandatului postalū și numerii de pe fâșia sub care au primitū țiarulū nostru până acuma.

Domnii ce se abonează din nou sē binevoiască a scrie adresa lāmuritū și sē arate și posta ultimā. ADMINISTR. „GAZ. TRANS“

Mersulū trenurilor

Valabilū dela 1 Octombrie st. n. 1886.

pe linia Predealū-Budapesta și pe linia Teiușū-Aradū-Budapesta a calei ferate orientale de statū reg. ung.

Large table with 4 main sections: Predealū-Budapesta, Budapesta-Predealū, Teiușū-Aradū-Budapesta, and Budapesta-Aradū-Teiușū. Each section contains train schedules with columns for station names and times.

Nota: Orele de nopțe suntū cele dintre liniile grōse.